

УДК 330.1:339.1:658.1:658.8
JEL: A19; D85; L29; L86; M19
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-8-12-19>

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МЕРЕЖЕВА СТРУКТУРА»

©2022 ХАУСТОВА В. Є., ТРУШКІНА Н. В.

УДК 330.1:339.1:658.1:658.8
JEL: A19; D85; L29; L86; M19

Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Теоретичні підходи до визначення поняття «мережева структура»

На сучасному етапі трансформаційних перетворень вкрай важливими є проблеми активізації економічного партнерства та співробітництва на основі створення мережевих структур. І особливо ці питання актуалізуються в умовах стрімкого розвитку цифрової економіки та смарт-спеціалізації. З огляду на це, метою даного дослідження є теоретичне узагальнення та систематизація існуючих наукових підходів до трактування поняття «мережева структура»; обґрунтування авторського підходу до визначення змісту даної економічної категорії. У результаті дослідження встановлено, що поняття «мережева структура» ототожнюється з такими дефініціями, як: організація, взаємодія, об'єднання, структура управління, форма управління, координація, кооперація, альянс, структурована сукупність, інтеграція, корпоративна структура, відносини, коаліція. З використанням системного підходу та методу класифікації умовно систематизовано трактування терміна «мережева структура», що запропоновані різними науковими школами, за такими групами: підприємницька мережа; бізнес-структура; відкриті структури; нова організаційна форма спільної діяльності; колективна взаємодія; організаційний тип; модель економічних відносин; комплекс бізнес-одиноць (мережевих партнерів); елемент мережевої економіки тощо. У статті надано авторський підхід до визначення категорії «мережева структура» як специфічної форми організації колективних зусиль, яку засновано на добровільній взаємодії її учасників на основі об'єднання їх інтересів, ресурсів, компетенцій і можливостей. Запропоновано мережеву структуру розглядати як економічну категорію з трьох позицій, а саме, як: мережеву форму партнерства; ефективну модель взаємодії стейкхолдерів в умовах глобальних трансформацій; модель партнерських взаємовідносин між учасниками ринку при організації процесів логістичної діяльності.

Ключові слова: національна економіка, мережева економіка, кластерний підхід, кластеризація економіки, кластерна політика, кластерна структура, кластерна інфраструктура, мережева структура, форма мережевої взаємодії, глобалізація, трансформація, інституційне середовище, інформаційний простір, конкурентні переваги, конкурентоспроможність, синергетичний ефект.

Бібл.: 39.

Хаустова Вікторія Євгенівна – доктор економічних наук, професор, директор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/629132>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216123094>

Трушкіна Наталія Валеріївна – кандидат економічних наук, член-кореспондент АЕН України, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (вул. Марії Капніст, 2, Київ, 03057, Україна)

E-mail: trushkina@nas.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6741-7738>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/894686>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210808778>

UDC 330.1:339.1:658.1:658.8
JEL: A19; D85; L29; L86; M19

Khaustova V. Ye., Trushkina N. V. Theoretical Approaches to the Definition of the Concept of «Network Structure»

At the present stage of transformational change, the problems of activating the economic partnership and cooperation based on the creation of network structures are extremely important. These issues are actualized especially in the context of the rapid development of the digital economy and smart specialization. Given this, the purpose of this study is the theoretical generalization and systematization of existing scientific approaches to the interpretation of the concept of «network structure»; substantiation of the authors' own approach to defining the content of this economic category. As a result of the carried out study, it is determined that the concept of «network structure» be identified with such definitions as: organization, interaction, association, management structure, form of management, coordination, cooperation, alliance, structured set, integration, corporate structure, relations, coalition. Using a systematic approach and the classification method, the interpretation of the term of «network structure», proposed by various scientific schools, is conventionally systematized as to the following groups: entrepreneurial network; business structure; open structures; new organizational form of joint activity; collective interaction; organizational type; model of economic relations; complex of business units (network partners); element of the network economy, et cetera. The article provides the authors' own approach to defining the category of «network structure» as a specific form of organization of collective efforts, which is based on the voluntary interaction of its participants on the basis of combining their interests, resources, competencies, and capabilities. It is proposed to consider the network structure as an economic category from three positions, such as: a network form of partnership; an effective model of stakeholder interaction in the context of global transformations; a model of partnerships between market participants in the organization of logistics processes.

Keywords: national economy, network economy, cluster approach, clustering of the economy, cluster policy, cluster structure, cluster infrastructure, network structure, form of network interaction, globalization, transformation, institutional environment, information space, competitive advantages, competitiveness, synergistic effect.

Bibl.: 39.

Khaustova Viktoriia Ye. – D. Sc. (Economics), Professor, Director of the Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/629132>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57216123094>

Trushkina Natalia V. – PhD (Economics), Corresponding Member of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Senior Research Fellow of the Department of Regulatory Policy and Entrepreneurship Development, Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine (2 Marii Kapnist Str., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: trushkina@nas.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6741-7738>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/894686>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57210808778>

Останніми десятиліттями особливої актуальності набувають проблеми забезпечення сталого розвитку національних економік країн світу шляхом застосування мережевих форм взаємодії, міжнародної кооперації, механізму кластеризації та формування кластерної інфраструктури [1–10]. Про це свідчить передова практика США, Канади, Японії, Нідерландів, Фінляндії, Німеччини, Італії, Франції, Чехії, Литви, Польщі, Угорщини, Латвії, Естонії, Румунії тощо.

На даний час у зарубіжних країнах діють різні види кластерних структур, а саме: транскордонні, транспортно-логістичні, аграрні, енергетичні, IT, туристичні, інноваційні. За експертними оцінками, у Європейському Союзі функціонує понад 3 000 спеціалізованих кластерів як інноваційних бізнес-екосистем, що забезпечують створення 54 млн робочих місць. Згідно з розрахунками фахівців, мережа вже створених кластерів забезпечує понад 50% валового національного продукту та підвищення рівня конкурентоспроможності економіки. Економічні активності, які стосуються європейських кластерів, покривають до 39% робочих місць і до 55% фондів оплати праці ЄС [11].

За даними European Cluster Excellence Scoreboard, у ряді окремих секторів і регіонів ЄС 33,3% фірм – учасниць кластерів продемонстрували зростання зайнятості на 10%, тоді як за межами кластерів таких результатів досягли лише 18,2% компаній.

Отже, у більшості країн світу ефективно впроваджується кластерний підхід до управління розвитком економічних систем різного рівня в контексті реалізації стратегій смарт-спеціалізації. Це відповідає основним положенням таких стратегічних документів, як «Маніфест кластеризації ЄС», «Європейський кластерний меморандум», «Кластерні програми в Європі та за її межами», «Європа-2020: стратегія розумного, сталого та всеосяжного зростання», «Європа-2020. Флагманські ініціативи інновацій Союзу: перетворення Європи в посткризовому світі», «Europe Innova Communications» [12] та інші.

З огляду на це, необхідність науково-методичного обґрунтування необхідності створення мережевих

структур у різних сферах економічної діяльності та розроблення конкретних практичних рекомендацій щодо формування та реалізації державної та регіональної кластерної політики в Україні з урахуванням міжнародної практики обумовлює проведення подальших досліджень у цьому напрямі. І передусім це стосується уточнення понятійно-категоріального апарату.

Базовими теоретичними джерелами для даного дослідження послужили публікації вчених та організацій, що належать до наукових шкіл М. Портера (*M. Porter*) [13–15] – кластерний підхід до проблем підвищення конкурентоспроможності; Ф. Фукуяма (*F. Fukuyama*) [16] – виявлення специфіки інформаційних мереж і типових мережевих структур; М. Кастельса (*M. Castells*) [17] – теорія інформаційної епохи та мережевого суспільства; Г. Ецковиця (*H. Etzkowitz*) [18; 19] і Л. Лейдесдорфа (*L. Leydesdorff*) [20; 21] – модель потрійної спіралі; К. Кетелса (*C. Ketels*) [22; 23] – розвиток і підтримка кластерних ініціатив; Л. Орведал (*L. Orvedal*) [24] – визначення структури кластерних об'єднань.

Мережеві форми організації замінюють централізовані, ієрархічно структуровані транснаціональні корпорації та знаменують перехід від четвертого до п'ятого циклу згідно з теорією хвиль М. Кондратьєва.

Питання кластеризації національної економіки, формування та реалізації різних видів кластерних політик і кластерних ініціатив входять до кола наукових інтересів багатьох провідних зарубіжних учених (М. Benner, М. Bleackley, М. Delgado, G. Devlin, R. Dmuchowski, P. Dussauge, M. Enright, E. Feser, D. Fornahl, M. Frankowska, B. Garrette, N. Grashof, R. Hassink, A. Kowalski, M. Kruczek, W. Mitchell, S. Morgulis-Yakushev, M. Porter, M. Preveser, Ö. Sölvell, S. Stem, G. Swann, M. Szuster, Z. Zebrucki, J. Zrobek).

Видатні українські вчені-економісти та фахівці-практики (О. Амоша, Б. Андрушків, О. Беякова, А. Бойко, Д. Васильківський, М. Войнаренко, В. Геєць, П. Гласов, М. Гріднев, С. Грудницька, П. Гудзь, В. Дубницький, В. Загорський, В. Ільчук, М. Кизим, Є. Кудрявець, В. Куриляк, Ю. Куц, І. Лисенко, Н. Лу-

ценко, В. Ляшенко, О. Макаренко, В. Мамонова, О. Маслак, М. Мельнікова, Л. Нестиренко, В. Нижник, Л. Панкова, О. Плаксюк, Т. Потапенко, Г. Репп, Л. Ринейська, О. Самборський, Г. Самійленко, Л. Сарана, С. Соколенко, О. Фінагіна, В. Фостолович, І. Хоменко, М. Шашина, Г. Шевцова, Н. Швець та інші) в останні десятиріччя активно займаються науково-дослідною роботою з кластерної тематики.

Незважаючи на широке коло наукових досліджень з обраної теми, багатоаспектність і дискусійність окремих питань потребують проведення подальших розробок. І особливо вирішення даної проблеми актуалізується на сучасному етапі трансформаційних перетворень національної економіки на засадах кластеризації, модернізації промислового сектора, цифровізації та смарт-спеціалізації.

Таким чином, дана проблема зумовила мету даної статті, яка полягає в теоретичному узагальненні та систематизації існуючих наукових підходів до трактування поняття «мережева структура»; обґрунтуванні авторського підходу до визначення змісту даної економічної категорії.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять положення інституційної теорії, зокрема парадигми еволюційного розвитку; теорій систем, інформаційного суспільства, мережевого суспільства, мережевої економіки, кластеризації; концепцій транзакцій, стратегічного, логістичного та маркетингового менеджменту, управління взаємовідносинами зі споживачами, управління розвитком підприємства.

Теорія мережевої економіки ґрунтується на таких економічних теоріях, як: 1) еволюційна теорія, яка визначає роль і значення координації в економічному розвитку; 2) економіка знань, за якою перевагою економічних акторів є посилення їх компетенцій як для традиційних напрямів виробництва, так і для науково-дослідних організацій; 3) концепція синергізму та синергетичний ефект, яка передбачає, що мережі організуються на основі спільних ресурсів, інформаційної інфраструктури, інвестиційної діяльності.

У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи: аналізу та синтезу, індукції та дедукції, теоретичного аналізу, системного підходу, порівняння, класифікації, структурно-логічного узагальнення.

Розвиток мережевого підходу як специфічної форми організації підприємницької діяльності розпочався в середині 1960-х років унаслідок науково-технічної революції та зародження процесів глобалізації. Тоді посилилася інтернаціоналізація економічних процесів, інтеграція набула глобального масштабу. Суб'єкти господарювання стали активно використовувати різні форми кооперації та мережевого партнерства. Зростання потреби в осмисленні мережевої взаємодії викликало становлення тео-

рії підприємницьких мереж, яка отримала значний розвиток у працях західних дослідників (J. Podolny, K. Page [25]; T. Broekel, R. Boschma [26]).

Термін «мережі» досить поширений у науковій літературі, хоча здебільшого він згадується в контексті організації комп'ютерних мереж або торговельних об'єднань. Однак його значення набагато ширше. На думку К. Січкаренка [27], типова мережева структура є системою, взаємовідносини між структурними елементами якої не є домінуючими щодо якогось із цих елементів. По суті, мережева структура є формою горизонтальної інтеграції. Автор пропонує поєднати існуючі концепції мережевих організацій у декілька груп на основі їхньої спільної природи [27]:

- ✦ група концепцій, які розглядають явище мережевої організації економічної діяльності як природне продовження проникнення інформаційно-комунікативних технологій у виробничий процес, зміни якості економічних відносин між учасниками економічної діяльності;
- ✦ група концепцій, які розглядають мережеву співпрацю як наступний етап розвитку процесів інтеграції, що активно розвиваються, – кооперація, аутсорсинг, вертикальна інтеграція, процеси злиття та поглинання, утворення консорціумів;
- ✦ група концепцій, які розглядають мережеву організацію як продовження процесів інтеграції соціуму; здебільшого таких поглядів дотримуються вчені-соціологи – вони вважають мережеву організацію природним продовженням процесів утворення сталих соціальних груп;
- ✦ група концепцій, які пояснюють виникнення явища мережевої організації внаслідок довготривалого процесу інтеграції та інституціоналізації економіки, виникнення нової форми організації відносин між учасниками економічного простору;
- ✦ група концепцій, які розглядають мережеву організацію в контексті управлінських теорій, вбачаючи в мережеві взаємодії новий етап впровадження моделей автоматизованого управління ресурсами й інформаційними потоками.

У теорії менеджменту мережа розглядається у двох аспектах: як нова форма організації корпорації та концепція розвитку мережевого/віртуального підприємства – мережі підприємств, які формально незалежні, але поєднують свої ресурси для формування додаткових компетенцій, необхідних у рамках ланцюга створення споживчої цінності.

Т. Подчасова [28] наголошує, що «віртуальне підприємство» являє собою мережу територіально розмежованих вільно взаємодіючих агентів, які розробляють сумісний проєкт (або сукупність таких

проектів), знаходячись між собою у відносинах партнерства, кооперації, співдружності, координації. Віртуальні підприємства є відкритими організаційними структурами, які долають галузеві та відомчі бар'єри, а тому постають найбільш прогресивними й ефективними формами організації сучасних підприємств.

А. Залужний [29] стверджує про необхідність формування «мережевої комп'ютерно-опосередкованої організаційної структури» як тимчасово коопераційної мережі, що залучає до партнерської співпраці територіально віддалених учасників з домінуванням горизонтальних коопераційних зв'язків.

Теоретик концепції мережевого суспільства М. Кастельс [17] розуміє під мережею «колективну взаємодію, котра через волокно й ефір пов'язує в єдине ціле об'єкти живої та неживої природи, кількість яких швидко зростає».

Мережа є організаційною структурою, що характеризує взаємодію сукупності об'єктів, об'єднаних певними формами зв'язків, які базуються на взаємодії людей. Характерною властивістю мережі, на відміну від усіх інших форм організаційної структури, є те, що в ній не існує чітко виражених центрів і меж. У зв'язку з цим мережа як основна форма організації сучасного світоустрою є гнучкою системою ситуаційних зв'язків, які формуються між суб'єктами глобального простору, що дозволяє зафіксувати нову соціальну структуру, котра характеризує варіативність і мобільність розвитку сучасного світу. Тобто мережа як форма соціальної організації має суттєві переваги над традиційними ієрархічними зв'язками, оскільки вони найбільш рухливі та найбільш адаптивні [30].

З позиції теорії систем мережеві організаційні структури можуть бути сформовані з різних складових елементів, які поєднані різноманітними зв'язками. Це робить мережеві організаційні структури категоріями такого ж порядку спільності, що й сама система, відрізняючись від неї лише більшою конкретизацією за однією ознакою – зв'язками, їх якістю та структурою [31].

Л. Смоляр, О. Котенко [32] трактують категорію «мережа» як: об'єднання організацій, засноване на кооперації та взаємному володінні акціями учасників групи – виробників, постачальників, торговельних і фінансових компаній; сукупність фірм або спеціалізованих одиниць, діяльність яких координується ринковими механізмами замість командних методів; форму, що відповідає сучасним вимогам зовнішнього середовища. Автори відзначають, що під мережевою структурою у сфері господарювання потрібно розуміти мережеву організацію, мережеві форми організації, міжфірмові мережі, організаційні мережі, гнучку спеціалізацію, квазіфірми тощо.

З точки зору О. Парубець [33], поняття «мережа» і «мережева структура» є взаємопов'язаними та

взаємодоповнюючими. У першому випадку йдеться про мережеву інтеграцію підприємств транспорту між собою та іншими економічними агентами як у країні, так і за її межами. При цьому у складі мережі можуть формуватися віртуальні підприємства (наприклад, транспортні супермаркети, що здійснюють діяльність на основі застосування традиційних та інтернет-технологій надання транспортних послуг споживачам). Своєю чергою, мережеві структури на транспорті є своєрідними міжорганізаційними мережами, що є головними структуроутворюючими ланками сучасного транспортно-економічного простору.

О. Керей [34] формулює мережу як модель економічних відносин, що заснована на положеннях інституційної теорії; проміжну форму, яка спрямована на поєднання гнучкості та мінімізації транзакційних витрат; базову структуру інформаційної економіки.

О. Паливода [35] вважає, що мережеві структури є найбільш адаптованими до умов глобальної конкуренції формами побудови бізнесу. Мережеві структури являють собою сукупності взаємопов'язаних компаній, що добровільно узгоджують свою господарську діяльність з метою співпраці задля отримання синергетичного ефекту.

В. Маковеева [36] відмічає, що в більшості випадків науковці розглядають мережеві структури з таких позицій, як:

- ✦ спосіб взаємодії по вертикалі та по горизонталі організацій, самостійних у правовому, але залежних в економічному плані;
- ✦ спосіб інтеграції організацій, тобто їх об'єднання через систему вертикальних і горизонтальних коопераційних угод, контрактів, координацію їх діяльності та залучення нових партнерів;
- ✦ інститут, що визначає правила взаємодії та інтеграції організацій економічних суб'єктів, які поділяють близьку систему цінностей.

Уроботі Ю. Борисенка, Т. Маматової [37] мережі розглядаються як спосіб інтеграції суб'єктів місцевого розвитку із подальшим вивченням процесів розвитку мережі як інституту. Пропонується введення в науково-практичний обіг поняття «мережева система місцевого розвитку» [37], під яким розуміється система, що утворює нову структуру на основі взаємодії сукупності однорідних і неоднорідних самостійних учасників мережі, пов'язаних певними інтеграційними відносинами з метою максимально ефективного використання наявного ресурсного потенціалу, які керуються загальними довгостроковими цілями розвитку території та діють за єдиними узгодженими правилами на основі визнаної учасниками системи цінностей в умовах множинності лідерства, множинності рівнів взаємодії та використання спільних комунікаційних каналів.

М. Данилович-Кропивницькою [38] введено термін «мережування підприємницьких структур» як інституту нової економіки. Як соціальний інститут мережі виступають як одна з форм організації, регулювання та впорядкування суспільного життя й поведінки людей в економічній сфері. Як економічний інститут мережування постає у вигляді правил та обмежень економічної поведінки.

На основі проведеного-контент аналізу О. Пахаренко [39] виокремлює три підходи до пояснення суті поняття «мережева бізнес-структура»:

- ✦ *інституційний* (відповідно до якого мережева структура розглядається як організаційна структура компанії);
- ✦ *коллабораційний* (мережева структура як система взаємозв'язків між структурними елементами);
- ✦ *координаційний* (мережева структура як форма управління рівноправними об'єктами-підприємствами для досягнення спільних бізнес-цілей).

При цьому О. Пахаренко [39] під мережевою бізнес-структурою запропонував розуміти гібридну форму взаємодії підприємницьких структур, які функціонують на засадах квазіінтеграційних форм контролю з метою досягнення синергетичного ефекту при реалізації загальних економічних інтересів.

Отже, як показує аналіз наукової літератури, існує безліч трактувань поняття «мережева структура». Але всі формулювання в той чи інший спосіб акцентують увагу на специфіці взаємозв'язків між суб'єктами господарювання та кінцевій меті їх створення.

ВИСНОВКИ

Виходячи з вищевикладеного можна дійти такого висновку. Сучасні умови господарювання вимагають активізації партнерства, співробітництва та мережевої взаємодії на основі створення кластерних структур у різних сферах економічної діяльності; об'єднання малих підприємств для належного виконання контрактів (кооперація); спільної діяльності двох або більше компаній і різних груп стейкхолдерів для досягнення загальної мети та синергетичного ефекту (коллаборація).

На підставі теоретичного узагальнення існуючих наукових розробок щодо понятійного апарату встановлено, що поняття «мережева структура» отожднюється з такими дефініціями, як: організація, взаємодія, об'єднання, структура управління, форма управління, координація, кооперація, альянс, структурована сукупність, інтеграція, корпоративна структура, відносини, коаліція тощо.

При цьому варто зазначити, що вчені під мережевою структурою, як правило, розуміють бізнес-мережу; підприємницьку мережу; бізнес-структуру; відкриті структури; торговельну мережу; інтегровану корпо-

ративну структуру; нову організаційну форму спільної діяльності; колективну взаємодію; групу бізнес-одиниць; самоорганізовану структуру; організаційний тип; модель економічних відносин; гнучкі управлінські структури; комплекс бізнес-одиниць (мережових партнерів); систему контрактів між формально незалежними економічними агентами; елемент мережевої економіки; форму економічної діяльності у глобальному інформаційному середовищі тощо.

У даній роботі надано авторський підхід до визначення терміна «мережева структура» як *специфічної форми організації колективних зусиль, яку засновано на добровільній взаємодії її учасників на основі об'єднання їх інтересів, ресурсів, компетенцій і можливостей.*

На нашу думку, мережеву структуру як економічну категорію можна трактувати з трьох позицій:

- 1) мережева форма партнерства;
- 2) ефективна модель взаємодії стейкхолдерів в умовах глобальних трансформацій;
- 3) модель партнерських взаємовідносин між учасниками ринку транспортно-логістичних послуг (Укрзалізниця, автотранспортні компанії, міжнародні аеропорти, морські порти, логістичні оператори та центри, ІТ-компанії, установи банківської, страхової та фінансово-кредитної системи, інвестиційні фонди, наукові установи, заклади вищої освіти, об'єкти інноваційної інфраструктури, регіональні та місцеві органи влади; різні категорії споживачів) при організації процесів логістичної діяльності.

Особливостями функціонування мережевої структури є:

- ✦ усвідомлення того, що загальна довгострокова мета може бути досягнута кожним окремим її учасником найбільшою мірою в межах мережевої взаємодії;
- ✦ добровільний характер зв'язків між учасниками мережі;
- ✦ відповідальність партнерів за досягнення кінцевої цілі, що зобов'язує їх при повній самостійності постійно взаємодіяти один з одним;
- ✦ наявність багатьох лідерів, кожен з яких доповнює один одного своїми знаннями та компетенцією, що забезпечує гнучкість, стійкість та еластичність мережі;
- ✦ множинний характер взаємодій, де кожний учасник мережі може безпосередньо встановлювати контакти з іншими учасниками.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розгляді еволюції розвитку та передумов становлення концепції мережевої економіки; узагальненні та систематизації концептуальних підходів до визначення терміна «мережева економіка». ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Загорський В. С., Кизим М. О., Хаустова В. Є. Кластеризація економік країн світу й України: досвід і проблеми. *Проблеми економіки*. 2010. № 1. С. 3–7. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2010-1_0-pages-3_7.pdf
2. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризація економіки України : монографія. Харків : ВД «ІН-ЖЕК», 2011. 304 с.
3. Кизим М. О., Хаустова В. Є. Український досвід формування кластерних структур. *Проблеми економіки*. 2012. № 1. С. 3–11. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2012-1_0-pages-3_11.pdf
4. Хаустова В. Є. Промислова політика та відмінності у розвитку промисловості в інтеграційних об'єднаннях // Дослідження та оптимізація економічних процесів : кол. моногр. / за ред. О. В. Манойленка. Харків : НТУ «ХПІ», 2014. С. 323–343.
5. Kuzym M., Khaustova V. Cluster Format for Arranging and Implementing Industrial Policy. *Acta Innovations*. 2015. No. 17. P. 30–40. URL: <http://www.proakademia.eu/acta-innovations/wydania/numery2015/nr-17/311.html>
6. Kochanska E., Kuzym M., Khaustova V., Klimek A. R., Adamkiewicz I. Determinants for Development of Cluster Initiatives in Poland and Ukraine. *Acta Innovations*. 2016. No. 21. P. 26–50. URL: https://www.proakademia.eu/gfx/baza_wiedzy/405/nr_21_26_50_2_2.pdf
7. Trushkina N., Shyposha V. Cluster Initiatives as a Mechanism for Modernizing the National Economy: Adaptation of European Practice // *Moderní aspekty vědy : XIV Díl mezinárodní kolektivní monografie*. Česká Republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s. r. o., 2021. S. 590–601.
8. Liashenko V., Trushkina N. Institutional Principles of Formation of Cross-Border Transport and Logistics Cluster in the Conditions of Digital and Sustainable Development. *Green, Blue & Digital Economy Journal*. 2021. Vol. 2. No. 3. P. 90–100. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5169/2021-3-14>
9. Liashenko V., Ivanov S., Trushkina N. A Conceptual Approach to Forming a Transport and Logistics Cluster as a Component of the Region's Innovative Infrastructure (on the Example of Prydniprovsky Economic Region of Ukraine). *Virtual Economics*. 2021. Vol. 4. No. 1. P. 19–53. DOI: [https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.01\(2\)](https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.01(2))
10. Прокопишин О., Пушак Г., Трушкіна Н. Організаційно-економічний механізм управління розвитком кластерних структур в агропромисловому комплексі економічних районів України. *Věda a perspektivy*. 2021. Nr. 7. S. 175–188. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1584-2021-7\(7\)-175-188](https://doi.org/10.52058/2695-1584-2021-7(7)-175-188)
11. Юрчак О. Що необхідно для розвитку кластерів в Україні / *GМК Center*. 15.10.2020. URL: <https://gmk.center/ua/opinion/shho-neobhidno-dlya-rozvitku-klasterviv-ukraini/>
12. Чужиков В. І., Лук'яненко О. Д. Кластерна політика Європейського Союзу. *Економіка України*. 2013. № 2. С. 81–91. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/33151/EkUk_2013_2_9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
13. Porter M. E. *Competitive advantage*. New York : Free press ; London : Collier Macmillan, 1985. 592 p.
14. Porter M. E. Clusters and New Economics of Competition. *Harvard Business Review*. 1998. November – December. P. 77–90. URL: <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition>
15. Delgado M., Porter M., Stem S. Clusters and Entrepreneurship. *Journal of Economic Geography*. 2010. Vol. 10. No. 4. P. 495–518. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/lbq010>
16. Fukuyama F. *The Great Disruption: Human Nature and the Reconstitution of Social Order*. *The Atlantic Monthly*. 1999. May. URL: <http://spot.colorado.edu/~mcguire/disruption.htm>
17. Castells M. *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Vol. 1: *The Rise of the Network Society* (with a New Preface). 2nd ed. Oxford : Wiley Blackwell, 2010. 656 p.
18. Etzkowitz H. *The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation in Action*. 1st ed. New York : Routledge, 2008. 180 p.
19. Etzkowitz H., Zhou Ch. *The Triple Helix: University – Industry – Government Innovation and Entrepreneurship*. 2nd ed. New York : Routledge, 2018. 342 p.
20. Etzkowitz H., Leydesdorff L. *The Triple Helix – University – Industry – Government Relations: A Laboratory for Knowledge-Based Economic Development*. *EASST Review*. 1995. Vol. 14. No. 1. P. 14–19.
21. Leydesdorff L. The Triple Helix, Quadruple Helix, ..., and an N-Tuple of Helices: Explanatory Models for Analyzing the Knowledge-Based Economy? *Journal of the Knowledge Economy*. 2012. Vol. 3. Iss. 1. P. 25–35. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13132-011-0049-4>
22. Ketels C. Clusters of Innovation in Europe. In: *Structural Change in Europe 3 – Innovative City and Business Regions*. Bollscheil : Hagbarth Publications, 2004. P. 1–5.
23. Ketels C., Memedovic O. From Clusters to Cluster-Based Economic Development. *International Journal of Technological Learning, Innovation, and Development*. 2008. Vol. 1. No. 3. P. 375–392. DOI: <https://doi.org/10.1504/IJTLID.2008.019979>
24. Orvedal L. Industrial clusters, asymmetric information and policy design. *Discussion Paper*. 2002. No. 25. P. 1–17. URL: <https://openaccess.nhh.no/nhh-xm-lui/bitstream/handle/11250/162864/dp2002-25.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
25. Podolny J. M., Page K. L. Network forms of Organizations. *Annual Review of Sociology*. 1998. No. 24. P. 57–76. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.24.1.57>
26. Broekel T., Boschma R. Knowledge networks in the Dutch aviation industry: the proximity paradox. *Journal of Economic Geography*. 2012. Vol. 12. Iss. 2. P. 409–433. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/lbr010>
27. Січкаренко К. О. Мережева організація інноваційної діяльності : наукова доповідь. Київ, 2015. 48 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/289.pdf>
28. Подчасова П. Віртуальні підприємства як сучасна форма організації виробництва. *Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем*. 2009. Вип. 14. С. 24–45. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/46070/02-Podchasova.pdf?sequence=1>

29. Залужний А. Л. Інформаційно-мережеві виміри сучасної економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 50-1. С. 59–63. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.50-10>
30. Войтович Р. Мережеве суспільство як нова форма соціальної організації в умовах глобалізації. *Політичний менеджмент*. 2010. № 5. С. 3–18. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/voitovych_merezheve.pdf
31. Старцев Ю. Н. Сети как продукт интеграционной стратегии предприятий. *Вестник Челябинского государственного университета*. 2012. № 3. С. 42–46.
32. Смоляр Л. Г., Котенко О. А. Мережеві структури як сучасна форма організації економічної діяльності. *Ефективна економіка*. 2012. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1660>
33. Парубець О. М. Взаємозв'язок понять «мережа» і «мережева структура» як інтеграційних об'єднань підприємств транспорту. *Ефективна економіка*. 2014. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2870>
34. Керя О. С. Мережа як базова структура інформаційної економіки. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2016. Вип. 91. С. 26–32. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/8041/7523>
35. Паливода О. М. Галузеві мережеві структури: критерії ідентифікації та оцінювання міжфірмових взаємовідносин. *Економіка та держава*. 2017. № 5. С. 75–78. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2017/18.pdf
36. Маковеева В. В. Сетевое взаимодействие – ключевой фактор развития интеграции образования, науки и бизнеса. *Вестник Томского государственного университета*. 2012. № 354. С. 163–166. URL: http://zdorovie-seti.moy.su/B/statja_v.v-makoveeva.pdf
37. Борисенко Ю. В., Маматова Т. В. Базові цінності та принципи мережевої взаємодії у мережевих системах місцевого розвитку. *Аспекти публічного управління*. 2017. Т. 5. № 12. С. 17–26. DOI: <https://doi.org/10.15421/15201745>
38. Данилович-Кропивницька М. Л. Формування мережевої культури в інституційному середовищі взаємодії підприємницьких структур. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. № 15. С. 278–285. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/43.pdf
39. Пахаренко О. В. Дослідження змісту економічної категорії «мережеві структури». *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4. № 4. С. 282–293. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2019-4-32>

REFERENCES

- Borysenko, Yu. V., and Mamatova, T. V. "Bazovi tsinnosti ta pryntsyru merezhevoi vzaiemodii u merezhevykh systemakh mistsevoho rozvytku" [Basic Values and Principles of the Local Development Network Systems]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, vol. 5, no. 12 (2017): 17-26. DOI: <https://doi.org/10.15421/15201745>
- Broekel, T., and Boschma, R. "Knowledge networks in the Dutch aviation industry: the proximity paradox". *Journal of Economic Geography*, vol. 12, no. 2 (2012): 409-433. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/lbr010>
- Castells, M. *The Information Age: Economy, Society and Culture*, vol. 1: The Rise of the Network Society (with a New Preface). Oxford: Wiley Blackwell, 2010.
- Chuzhykov, V. I., and Lukianenko, O. D. "Klasterna polityka Yevropeiskoho Soiuzu" [Cluster Policy of the European Union]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 2 (2013): 81-91. https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/33151/EkUk_2013_2_9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Danylovych-Kropyvnytska, M. L. "Formuvannia merezhevoi kultury v instytutsiinomu seredovyshchi vzaiemodii pidpriemnytskykh struktur" [Formation of Network Culture in the Institutional Environment of Interaction of Enterprise Structures]. *Ekonomika i suspilstvo*, iss. 15 (2018): 278-285. https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/43.pdf
- Delgado, M., Porter, M., and Stem, S. "Clusters and Entrepreneurship". *Journal of Economic Geography*, vol. 10, no. 4 (2010): 495-518. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/lbq010>
- Etzkowitz, H. *The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation in Action*. New York: Routledge, 2008.
- Etzkowitz, H., and Leydesdorff, L. "The Triple Helix – University – Industry – Government Relations: A Laboratory for Knowledge-Based Economic Development". *EASST Review*, vol. 14, no. 1 (1995): 14-19.
- Etzkowitz, H., and Zhou, Ch. *The Triple Helix: University – Industry – Government Innovation and Entrepreneurship*. New York: Routledge, 2018.
- Fukuyama, F. "The Great Disruption: Human Nature and the Reconstitution of Social Order". *The Atlantic Monthly*. 1999. May. <http://spot.colorado.edu/~mcguire/disruption.htm>
- Kereia, O. S. "Merezha yak bazova struktura informatsiinoino ekonomiky" [Network as the Basic Structure of the Information Economy]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Ekonomiczna»*, iss. 91 (2016): 26-32. <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/view/8041/7523>
- Ketels, C. "Clusters of Innovation in Europe". In *Structural Change in Europe 3 – Innovative City and Business Regions*, 1-5. Bollschiweil: Hagbarth Publications, 2004.
- Ketels, C., and Memedovic, O. "From Clusters to Cluster Based Economic Development". *International Journal of Technological Learning, Innovation, and Development*, vol. 1, no. 3 (2008): 375-392. DOI: <https://doi.org/10.1504/IJTLID.2008.019979>
- Khaustova, V. Ye. "Promyslova polityka ta vidminnosti u rozvytku promyslovosti v intehratsiinykh obiednanniakh" [Industrial Policy and Differences in the Development of Industry in Integration Associations]. In *Doslidzhennia ta optymizatsiia ekonomichnykh protsesiv*, 323-343. Kharkiv: NTU «KhPI», 2014.
- Kochanska, E. et al. "Determinants for Development of Cluster Initiatives in Poland and Ukraine". *Acta Innovations*, no. 21 (2016): 26-50. https://www.proakademia.eu/gfx/baza_wiedzy/405/nr_21_26_50_2_2.pdf
- Kyzym, M. O. *Promyslova polityka ta klasteryzatsiia ekonomiky Ukrainy* [Industrial Policy and Clustering of the Economy of Ukraine]. Kharkiv: VD «INZhEK», 2011.
- Kyzym, M. O., and Khaustova, V. Ye. "Ukrainskyi dosvid formuvannia klasternykh struktur" [The Ukrainian Experience of Formation and Development of Cluster's Structures]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2012): 3-11.

- https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2012-1_0-pages-3_11.pdf
- Kyzym, M., and Khaustova, V. "Cluster Format for Arranging and Implementing Industrial Policy". *Acta Innovations*, no. 17 (2015): 30-40. <http://www.proakademia.eu/acta-innovations/wydania/numery2015/nr-17/311.html>
- Leydesdorff, L. "The Triple Helix, Quadruple Helix, ..., and an N-Tuple of Helices: Explanatory Models for Analyzing the Knowledge-Based Economy?" *Journal of the Knowledge Economy*, vol. 3, no. 1 (2012): 25-35. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13132-011-0049-4>
- Liashenko, V., and Trushkina, N. "Institutional Principles of Formation of Cross-Border Transport and Logistics Cluster in the Conditions of Digital and Sustainable Development". *Green, Blue & Digital Economy Journal*, vol. 2, no. 3 (2021): 90-100. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5169/2021-3-14>
- Liashenko, V., Ivanov, S., and Trushkina, N. "A Conceptual Approach to Forming a Transport and Logistics Cluster as a Component of the Region's Innovative Infrastructure (on the Example of Prydniprovsky Economic Region of Ukraine)". *Virtual Economics*, vol. 4, no. 1 (2021): 19-53. DOI: [https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.01\(2\)](https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.01(2))
- Makoveyeva, V. V. "Setevoie vzaimodeystviye – klyuchevoy faktor razvitiya integratsii obrazovaniya, nauki i biznesa" [Networking Is a Key Factor in the Development of the Integration of Education, Science and Business]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta*, no. 354 (2012): 163-166. http://zdorovie-seti.moy.su/B/statja_v.v-makoveeva.pdf
- Orvedal, L. "Industrial clusters, asymmetric information and policy design". *Discussion Paper*, no. 25 (2002): 1-17. <https://openaccess.nhh.no/nhh-xm-lui/bitstream/handle/11250/162864/dp2002-25.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pakharenko, O. V. "Doslidzhennia zmistu ekonomichnoi katehorii «merezhevi struktury»" [Research the Contents of the Economic Category «Network Structures»]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 4, no. 4 (2019): 282-293. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2019-4-32>
- Palyvoda, O. M. "Haluzevi merzhevi struktury: kryterii identyfikatsii ta otsiniuvannia mizhfirmovykh vzaiemovidnosyn" [Network Structure in Branch: Identification and Evaluation Criteria Intercompany Relations Summary]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 5 (2017): 75-78. http://www.economy.in.ua/pdf/5_2017/18.pdf
- Parubets, O. M. "Vzaiemozviazok poniat «merezha» i «merzheva struktura» yak intehratsiinykh obiednan pidpriemstv transportu" [Relationship of Terms "Network" and "Network Structure" Such as Integration Associations of Transport Enterprises]. *Efektivna ekonomika*, no. 3 (2014). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2870>
- Podchasova, P. "Virtualni pidpriemstva yak suchasna forma orhanizatsii vyrobnytstva" [Virtual Enterprises as a Modern Form of Production Organization]. *Ekonomiko-matematychne modeliuвання sotsialno-ekonomichnykh system*. 2009. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/46070/02-Podchasova.pdf?sequence=1>
- Podolny, J. M., and Page, K. L. "Network forms of Organizations". *Annual Review of Sociology*, no. 24 (1998): 57-76. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.24.1.57>
- Porter, M. E. "Clusters and New Economics of Competition". *Harvard Business Review*. 1998. November – December. <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition>
- Porter, M. E. *Competitive advantage*. New York: Free press ; London : Collier Macmillan, 1985.
- Prokopyshyn, O., Pushak, H., and Trushkina, N. "Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia rozvytkom klasternykh struktur v ahropromyslovomu kompleksu ekonomichnykh raioniv Ukrainy" [Organizational and Economic Mechanism of Managing the Development of Cluster Structures in the Agro-industrial Complex of Economic Regions of Ukraine]. *Veda a perspektivy*, no. 7 (2021): 175-188. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1584-2021-7\(7\)-175-188](https://doi.org/10.52058/2695-1584-2021-7(7)-175-188)
- Sichkarenko, K. O. "Merezheva orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti : naukova dopovid" [Network Organization of Innovative Activity: Scientific Report]. Kyiv, 2015. <http://ief.org.ua/docs/sr/289.pdf>
- Smoliar, L. H., and Kotenko, O. A. "Merezhevi struktury yak suchasna forma orhanizatsii ekonomichnoi diialnosti" [Network Structure as a Modern Form of Economic Activity]. *Efektivna ekonomika*, no. 12 (2012). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1660>
- Startsev, Yu. N. "Seti kak produkt integratsionnoy strategii predpriyatiy" [Networks as a Product of the Integration Strategy of Enterprises]. *Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta*, no. 3 (2012): 42-46.
- Trushkina, N., and Shyposha, V. "Cluster Initiatives as a Mechanism for Modernizing the National Economy: Adaptation of European Practice". In *Moderni aspekty vedy*, 590-601. Ceska Republika: Mezinarodni Ekonomicky Institut s. r. o., 2021.
- Voitovych, R. "Merezheve suspilstvo yak nova forma sotsialnoi orhanizatsii v umovakh hlobalizatsii" [Network Society as a New Form of Social Organization in the Conditions of Globalization]. *Politychnyi menedzhment*, no. 5 (2010): 3-18. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/voitovych_merezheve.pdf
- Yurchak, O. "Shcho neobkhdno dlia rozvytku klasteriv v Ukraini" [What Is Necessary for the Development of Clusters in Ukraine]. *GMK Center*. October 15, 2020. <https://gmk.center/ua/opinion/shho-neobkhdno-dlya-rozvitku-klasteriv-v-ukraini/>
- Zahorskyi, V. S., Kyzym, M. O., and Khaustova, V. Ye. "Klasteryzatsiia ekonomik krain svitu i Ukrainy: dosvid i problemy" [Clustering of Economies of Countries of the World and Ukraine: Experience and Problems]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2010): 3-7. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2010-1_0-pages-3_7.pdf
- Zaluzhnyi, A. L. "Informatsiino-merzhevi vymiry suchasnoi ekonomiky" [Information-Network Measurements of Modern Economy]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 50-1 (2020): 59-63. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.50-10>